คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

Morality and Ethics of Educational Administrators under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education

ชัยณรงค์ สิริพรปรีดา[1]
Chainarong Siripornpreeda

Received: April 30, 2026
Revised: August 25, 2026
Accepted: August 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2) สร้างรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และ 3) ประเมินและยืนยันรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่มีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง ความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 280 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้คัดเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จำนวน 13 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีองค์ประกอบ

[1] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์; Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Corresponding author, e-mail: tom.rcim@gmail.com, Tel. 084-8915707

6 มิติ 2) รูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วย 6 มิติ 18 แนวทาง และ 3) ผลการประเมินและยืนยันรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง ความมีประโยชน์และมีความเป็นไปได้

คำสำคัญ: คุณธรรม, จริยธรรม, ผู้บริหารการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the components of ethics and morality of educational administrators under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education; 2) to create a model of ethics and morality for educational administrators under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education; and 3) to evaluate and validate the model of ethics and morality of educational administrators under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education, that was appropriate, consistent, useful, and feasible. This research used a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The sample consisted of 280 educational administrators from the educational service areas. Key informants were selected using purposive sampling, divided into two groups: Group 1 with 13 individuals and Group 2 with 9 individuals. The data collection instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .986. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, standard deviation, exploratory factor analysis, indirect interviews with experts, and content analysis. The research findings revealed that 1) the ethical and moral components of educational administrators under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education, consisted of 6 dimensions; 2) the ethical and moral model for educational administrators under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education, comprised 6 dimensions and 18

guidelines; and 3) the results of evaluation and confirmation of the ethical and moral model of educational administrators under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education were appropriate, consistent, beneficial, and feasible.

Keywords: Morality, Ethics, Educational Administrators, Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เร่งเร้าให้เกิดการแข่งขันและปัญหาความรุนแรง การวางรากฐานความเป็นมนุษย์ผ่านกระบวนการศึกษาจึงเป็นกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดรับกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นความยั่งยืน และเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบในทุกมิติ พร้อมทั้งเสริมศักยภาพให้ประเทศก้าวข้ามความท้าทายสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ในสังคมที่วัตถุนิยมเบ่งบานจนกระทบต่อวิถีชีวิตอันเรียบง่ายและก่อเกิดวิกฤตจริยธรรม บทบาทของผู้บริหารจึงทวีความสำคัญขึ้นในฐานะผู้นำที่ต้องเป็นแบบอย่างที่งดงามการบริหารจัดการ ในปัจจุบันจึงต้องตระหนักและยึดมั่นในหลักคุณธรรมอย่างเคร่งครัดเป็นสำคัญเพื่อสร้างประโยชน์สุขที่ยั่งยืนให้แก่ตนเอง เพื่อนร่วมวิชาชีพ ตลอดจนองค์กรและสังคมโดยรวม (พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562, 2562)

การสรรค์สร้างสังคมแห่งปัญญาต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาเป็นต้นแบบแห่งคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นเข็มทิศนำทางให้แก่บุคลากรและองค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางสภาวะเสื่อมถอยของจริยธรรมวิชาชีพที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อรากฐานสังคม ผู้นำทางการศึกษาและสถาบันครอบครัวจึงต้องผนึกกำลังหล่อหลอมคุณธรรมให้แก่เยาวชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นการส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) อีกทั้งยังขานรับเป้าหมายที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา เป็นผู้มี

คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) ขณะเดียวกันมาตรฐานทางจริยธรรมยังถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส อันเป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความรับผิดชอบ ผู้นำที่ยึดมั่นในหลักการเหล่านี้ย่อมสามารถสร้างความไว้วางใจและแรงขับเคลื่อนในการทำงาน เพื่อยกระดับองค์กรให้เป็นที่ยอมรับและสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมในภาพรวมอย่างยั่งยืน (ยงจิรายุ อุปเสน และคณะ, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการเปรียบเสมือนเสาหลักผู้ค้ำจุนและวางรากฐานทางปัญญาให้แก่ประเทศไทย ทำหน้าที่กำหนดทิศทางนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและต่อเนื่องในทุกช่วงวัย มุ่งปฏิรูปคุณภาพการศึกษาไทยให้สง่างามในระดับสากลพร้อมทลายกำแพงแห่งความเหลื่อมล้ำ ภารกิจสำคัญคือการหล่อหลอมทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูงสุดผ่านกระบวนการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้แก่ประเทศชาติภายใต้หลักการบริหารธรรมาภิบาล การสร้างพื้นฐานความรู้คู่คุณธรรมเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำพาประเทศสู่ความรุ่งเรืองอย่างแท้จริง (บุญมา แพ่งศรีสาร, 2561) โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในระดับปฏิบัติการทำหน้าที่บริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดรับกับความต้องการของท้องถิ่น การวางแผนที่ชัดเจนช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของชุมชนได้อย่างตรงจุด ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์และจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษาด้วยความโปร่งใส พร้อมทั้งประสานความร่วมมือในการระดมทรัพยากรบุคคลและปัจจัยต่างๆ มาช่วยสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารการศึกษาเปรียบเสมือนแสงประทีปที่ส่องสว่างให้แก่สังคมการศึกษา การเป็นแบบอย่างที่ดีจะช่วยถักทอบรรยากาศการเรียนรู้และบ่มเพาะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทว่าในปัจจุบันยังคงปรากฏรอยร้าวจากวิกฤตจริยธรรมที่กัดเซาะประสิทธิภาพของการบริหารงาน ทั้งการขาดความยุติธรรม ความไม่โปร่งใส และการใช้อำนาจในทางที่ผิดจนเกิดความขัดแย้ง พฤติกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ลดทอนความศรัทธา แต่ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพขององค์กร ซึ่งผลการวิจัยยืนยันว่าจริยธรรมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับประสิทธิผลของสถานศึกษา หากผู้นำยึดมั่นในความดีงาม ย่อมส่งผลให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้อย่างสง่างาม (ชญากาณฑ์ สังฆธรรม และพรทิพย์ สุริยาชัยวัฒนะ, 2558) กุญแจสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จคือการสร้างสรรค์ "ปัญญาเชิงปฏิบัติ" ให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้นำที่มีคุณธรรมต้องใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและดำเนินงานอย่างมีหลักการที่ชัดเจน การเปิดโอกาสให้

สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการคิดและทำจะช่วยหล่อหลอมปัญญาเชิงปฏิบัติให้เข้มแข็ง กระบวนการฝึกฝนและเรียนรู้ร่วมกันนี้จะกลายเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างยั่งยืน เพื่อให้สมาชิกทุกคนก้าวไปสู่เป้าหมายเดียวกันด้วยความไว้วางใจและพลังแห่งความดีงาม (ศูนย์คุณธรรม, 2561)

การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้บริหารเป็นฟันเฟืองหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่กอปรด้วยความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และรับผิดชอบ จะช่วยประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความไว้วางใจและขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (จันทร์พิรุณ มหาหิงค์, 2566) ผู้นำที่เปี่ยมด้วยความเมตตาและยึดถือหลักธรรมาภิบาลย่อมสร้างบรรยากาศกัลยาณมิตรและการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง กระบวนการพัฒนาคุณธรรมยังต้องอาศัยการฝึกอบรมและหมั่นพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อความเป็นต้นแบบที่สง่างาม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในความดีจะช่วยให้ผู้บริหารมีเข็มทิศในการปฏิบัติงานที่เที่ยงตรงและชัดเจน ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยในมิตินี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาจริยธรรมอย่างยั่งยืนสืบไป เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำพาองค์กรและบุคลากรไปสู่ความสำเร็จบนพื้นฐานของความถูกต้องและความดีงาม (ชญากาณฑ์ สังฆธรรม และพรทิพย์ สุริยาชัยวัฒนะ, 2558) จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเข้าใจถึงปัญหาและแนวทางในการพัฒนาด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรมและสามารถนำพาองค์กรการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2. เพื่อสร้างรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3. เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่มีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง ความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) นำไปสู่ผลสรุปคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีขั้นตอนและระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปด้วยความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าและสำรวจข้อมูล

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดองค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ร่างรูปแบบ

เพื่อทำการร่างรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน ประกอบด้วย นักวิชาการอาวุโสและประธานสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา จำนวน 1 คน เลขาธิการสภาการศึกษา จำนวน 1 คน เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษา จำนวน 1 คน ศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 2 คน รองศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน นักวิจัยแห่งชาติ จำนวน 1 คน และนักวิชาการมหาวิทยาลัย (ระดับรองศาสตราจารย์) จำนวน 2 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนด เพื่อร่างเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยเรื่องคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จากนั้นนำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือโดยใช้ตัวแปรคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

การศึกษาและตรวจสอบความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาร่างรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (index of item Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

1 หมายความว่า ข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องสามารถวัดปัจจัยที่กำลังทำการศึกษาได้

0 หมายความว่า ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องสามารถวัดปัจจัยที่กำลังศึกษาได้หรือไม่

-1 หมายความว่า ข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องที่จะวัดปัจจัยที่ต้องการจะทำการศึกษาได้

โดยข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิหรือข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.6 ผู้วิจัยจะนำมาทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามนั้นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ข้อคำถาม 70 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 จากนั้นผู้วิจัยจัดทำเครื่องมือทั้งสิ้น จำนวน 30 ชุด นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจริง โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-coefficient) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .986 แล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและยืนยันรูปแบบที่เหมาะสม สรุปและนำเสนอคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทั้งสิ้น จำนวน 280 ฉบับ ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจริงที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) คือ ผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 280 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป จากนั้นนำองค์ประกอบที่ค้นพบ

มาวิเคราะห์ และพัฒนาเป็นร่างรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แล้วนำร่างรูปแบบที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล EFA และนำมาสัมภาษณ์อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติเฉพาะเจาะจง จำนวน 9 คน โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน อดีตหัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนด พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะการวิพากษ์ข้อมูลมาปรับปรุง เพื่อประเมินและยืนยันคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่มีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความมีประโยชน์ และความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า องค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 6 มิติ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความรับผิดชอบและวินัย 3) ความยุติธรรมและธรรมาภิบาล 4) เมตตา กรุณา และจิตบริการ 5) การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ และ 6) ปัญญาและการพัฒนาตนเอง

1.1 มิติที่ 1 ด้าน “ความซื่อสัตย์สุจริต” มีจำนวนตัวแปรที่อธิบาย 11 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .542 - .623 เป็นมิติที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งมิติที่ 1 จำนวน 11 ตัวแปร ประกอบด้วย (1) ท่านมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว (2) ท่านไม่พูดปด ปกปิดหรือบิดเบือนข้อเท็จจริง และไม่อำพรางความจริง เพื่อความอยู่รอดของตนเอง (3) ท่านไม่ทุจริต ไม่คดโกง และมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน (4) ท่านรักษาวาจาสัตย์อย่างเคร่งครัด (5) ท่านไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปทำประโยชน์ส่วนตัว (6) ท่านมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม (7) ท่านปฏิบัติตน ปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับเหตุผลและความเป็นจริง (8) ท่านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (9) ท่านมีสัจจะและมีความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคลากรทางการศึกษา

ในสังกัดอยู่เสมอ (10) ท่านไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ และ (11) ท่านวางจิตเรียบง่าย เสมอต้นเสมอปลาย มั่นคงและเที่ยงตรง

1.2 มิติที่ 2 ด้าน“ความรับผิดชอบและวินัย” มีจำนวนตัวแปรที่อธิบาย 13 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .508 - .609 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งมิติที่ 2 จำนวน 13 ตัวแปร ประกอบด้วย (1) ท่านมีความขยันหมั่นเพียรและมีความอดทนอดกลั้นต่อความยากลำบากต่าง ๆ (2) ท่านมีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (3) ท่านมีความกระตือรือร้นและตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงานทุกครั้ง (4) ท่านมีสติสัมปชัญญะตลอดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบเสมอ (5) ท่านมีการวางแผนปฏิบัติงานทุกครั้ง และปฏิบัติงานตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (6) ท่านปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเต็มความสามารถเสมอ (7) ท่านใช้เวลาให้เกิดประโยชน์และเพียงพอในการปฏิบัติงานตามสถานการณ์ (8) ท่านมีความเคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง (9) ท่านยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ (10) ท่านนำผลประเมินงานไปปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น (11) ท่านมีความตระหนักและสำนึกในหน้าที่ต่อองค์กรอยู่เสมอ (12) ท่านมีความเอาใจใส่ในการบริหารงานในหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ และ (13) ท่านมีความเคารพต่อกฎระเบียบและวินัยในตนเอง

1.3 มิติที่ 3 ด้าน “ความยุติธรรมและธรรมาภิบาล” มีจำนวนตัวแปรที่อธิบาย 11 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .567 - .643 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 3 ซึ่งมิติที่ 3 จำนวน 11 ตัวแปร ประกอบด้วย (1) ท่านไม่ลำเอียงเพราะความรัก โกรธ เกลียด หรือเข้าข้างพวกพ้องที่กระทำผิด (2) ท่านให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดด้วยความเท่าเทียมกันเสมอ (3) ท่านพิจารณาเลื่อนขั้นความสามารถของบุคลากรโดยปราศจากอคติ (4) ท่านยึดหลักความเป็นธรรม ความเสมอภาคในการปฏิบัติงาน และยืนหยัดในความถูกต้อง (5) ท่านบริหารงานด้วยหลักนิติธรรม และมีเหตุผล วางตนเป็นกลางอยู่เสมอ (6) ท่านให้ข้อสรุป ข้อยุติแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดตามกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่ได้ บัญญัติไว้ (7) ท่านโต้แย้งเมื่อมีการใช้อำนาจหน้าที่ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นธรรม (8) ท่านจัดให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรเพื่อความโปร่งใส (9) ท่านปฏิบัติงานด้วยความสุจริตทั้งทางกายและทางใจ (10) ท่านยอมรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเสมอ และ (11) ท่านไม่มีอคติใด ๆ ต่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเสมอ

1.4 มิติที่ 4 ด้าน “เมตตา กรุณา และจิตบริการ” มีจำนวนตัวแปรที่อธิบาย 11 ตัวแปรมีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .509 - .645 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 4 ซึ่งมิติที่ 4 จำนวน 11 ตัวแปร ประกอบด้วย (1) ท่านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มีสมาธิและอารมณ์แจ่มใส (2) ท่านมีความหมั่นสอดส่องดูแลคุณภาพชีวิตของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาคอยู่เสมอ (3) ท่านมีความรัก ความห่วงใย ความปรารถนาดี มีไมตรีช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข (4) ท่านมีวาจาที่แสดงให้เห็นถึงการมีน้ำใจ และให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลทั่วไป ไม่เบียดเบียนผู้อื่น (5) ท่านมีความยินดีกับผู้อื่นเสมอเมื่อได้รับความสำเร็จ (6) ท่านมีความให้อภัยแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเสมอเมื่อทำงานผิดพลาด (7) ท่านมีความร่วมมือกันในการพัฒนาสังคมให้เจริญและแก้ปัญหาชุมชน (8) ท่านสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเสมอ (9) ท่านเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางและหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะ (10) ท่านมีความช่วยเหลือ แนะนำตักเตือน ห้ามปรามผู้อื่น ให้ทำความดี สิ่งที่เป็นประโยชน์ ละเว้นจากความชั่วเสมอ และ (11) ท่านวางตัวเหมาะสม ครองตนตามฐานะและบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ

1.5 มิติที่ 5 ด้าน “การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ” มีจำนวนตัวแปรที่อธิบาย 12 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .518 - .634 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 5 ซึ่งมิติที่ 5 จำนวน 12 ตัวแปร ประกอบด้วย (1) ท่านมีภาวะผู้นำสามารถทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี (2) ท่านมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่บุคลากรอย่างเหมาะสม ตรงตามความสามารถ (3) ท่านประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมในด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุขนิสัย และอุปนิสัย (4) ท่านรักษาชื่อเสียงและค่านิยมขององค์กรและคณะผู้ใต้บังคับบัญชา (5) ท่านมีกลวิธีในการสอน ให้ความรู้หรือแนะนำผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาโดยปราศจากอคติ จนเกิดความรู้จริง (6) ท่านอุทิศตนปฏิบัติงานอย่างจริงจังและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด (7) ท่านสร้างความไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด เป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน (8) ท่านถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการทำงานแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเสมอ (9) ท่านสร้างบรรยากาศในการทำงานให้แก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด รู้สึกอบอุ่น เสมอภาคและเป็นหนึ่งอันเดียวกันเสมอ (10) ท่านมีความอัธยาศัยดี เข้ากับผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน (11) ท่านมีอารมณ์หนักแน่นและมีทัศนคติเชิงบวกเมื่อเผชิญ

กับปัญหาและอุปสรรค และ (12) ท่านสนับสนุนผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดในการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้อง

1.6 มิติที่ 6 ด้าน “ปัญญาและการพัฒนาตนเอง” มีจำนวนตัวแปรที่อธิบาย 10 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .579 - .621 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 6 ซึ่งมิติที่ 6 จำนวน 10 ตัวแปร ประกอบด้วย (1) ท่านมีความหมั่นตริตรองพิจารณาเหตุผล และหาวิธีการทำให้งานก้าวหน้าอยู่เสมอ (2) ท่านใส่ใจกับปัญหาโดยใช้ปัญญาช่วยแก้ปัญหา (3) ท่านใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งอย่างมีสติ (4) ท่านมีการปรับปรุงและแก้ไขการปฏิบัติเสมอเมื่อมีข้อเสนอแนะหรือข้อร้องเรียน (5) ท่านมีความมั่นคงต่อการทำความดีของตนเอง (6) ท่านมีการปรับปรุงการทำงานของตนเองและองค์กรให้มีความโปร่งใส (7) ท่านมีการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล และเคารพสิทธิของผู้อื่นเสมอ (8) ท่านบริหารองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล (9) ท่านมีการมอบอำนาจให้คณะบุคคลหรือคณะทำงานได้ปฏิบัติด้วยความอิสระและคล่องตัวในการดำเนินงาน และ (10) ท่านวางจิตเรียบง่าย เสมอต้นเสมอปลาย มั่นคงและเที่ยงตรง

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 6 มิติ 18 แนวทาง ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 ด้าน “ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)”

1. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง โปร่งใส ไม่ทุจริตคอรัปชั่นและไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

2. รักษาวาจาสัตย์ ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่เรียกรับเงิน หรือปกปิดข้อมูลเพื่อประโยชน์ส่วนตน

3. ยึดมั่นในศีลธรรมอันดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

มิติที่ 2 ด้าน “ความรับผิดชอบและวินัย (Responsibility & Discipline)”

4. ปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน รับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ โดยยึดมั่นต่อจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานจริยธรรม

5. มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ยอมรับผลของการกระทำและนำผลการประเมินไปปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

มิติที่ 3 ด้าน “ความยุติธรรมและธรรมาภิบาล (Justice & Governance)”

7. ปฏิบัติงานด้วยความเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเพราะความรัก โกรธ หรือผลประโยชน์ส่วนตน

8. บริหารงานโดยยึดหลักนิติธรรม ใช้เหตุผลและข้อเท็จจริงในการตัดสินใจ

9. ให้ความเป็นธรรมและยุติธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน

มิติที่ 4 ด้าน “เมตตา กรุณา และจิตบริการ (Compassion & Service Mind)”

10. ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และให้ความช่วยเหลือโดยไม่เลือกปฏิบัติ

11. มีไมตรีจิต ยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น และให้อภัยเมื่อเกิดความผิดพลาด

12. ส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

มิติที่ 5 ด้าน “การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ (Participation & Leadership)”

13. มีภาวะผู้นำและสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

14. มอบหมายงานตามความสามารถของบุคลากรและให้โอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

15. ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดีทางคุณธรรมแก่บุคลากรในองค์กร

มิติที่ 6 ด้าน “ปัญญาและการพัฒนาตนเอง (Wisdom & Self-Development)”

16. ใช้ปัญญาและสติในการแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ มีเหตุผลและประยุกต์ใช้นวัตกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

17. พัฒนาตนเองและองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความโปร่งใส ยั่งยืน และเป็นธรรม

18. พัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพ ด้านอารมณ์ และมีทัศนคติเชิงบวกอยู่เสมอ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่มีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง ความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า คุณธรรม

จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 6 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้าน“ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)” มิติที่ 2 ด้าน “ความรับผิดชอบและวินัย(Responsibility and Discipline)” มิติที่ 3 ด้าน“ความยุติธรรมและ ธรรมาภิบาล (Justice and Governance)” มิติที่ 4 ด้าน“เมตตา กรุณา และจิตบริการ (Compassion & Service Mind)” มิติที่ 5 ด้าน “การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ (Participation & Leadership)” และมิติที่ 6 ด้าน “ปัญญาและการพัฒนาตนเอง (Wisdom & Self-Development)” มีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความมีประโยชน์และความเป็นไปได้ มีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ อีกทั้งคุณธรรม จริยธรรมทั้งหมดยังมีความครอบคลุมอันเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้มีคุณค่าได้ อีกทั้งจะสามารถสร้างความรู้สึก การยอมรับเป้าหมายและวัฒนธรรมขององค์กร ผู้บริหารการศึกษาที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาจริยธรรมที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ จะสามารถปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กรและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้

ตลอดจนการสัมภาษณ์อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้บริหารการศึกษาจะต้องประพฤติปฏิบัติตนเพื่อรักษาคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ และสามารถปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร และพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจองค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบและวินัย ความยุติธรรมและธรรมาภิบาล เมตตาและจิตบริการ การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ และปัญญาและการพัฒนาตนเอง โดยทั้ง 6 มิติรวม 18 แนวทางนี้ เป็นปัจจัยหลักในการสร้างความไว้วางใจและการยอมรับจากชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ (ศูนย์คุณธรรม, 2561) ที่เปรียบคุณธรรมเป็นเสมือนหางเสือคอยควบคุมความรู้ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสอดรับกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1981) ที่มุ่งเน้นการยกระดับจิตใจจากเกณฑ์พื้นฐานสู่การยึดมั่นในหลักความยุติธรรมสากล เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มี 6 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 ด้าน“ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)” มิติที่ 2 ด้าน“ความรับผิดชอบและวินัย (Responsibility & Discipline)” มิติที่ 3 ด้าน“ความยุติธรรมและธรรมาภิบาล (Justice & Governance)” มิติที่ 4 ด้าน“เมตตา กรุณา และจิตบริการ (Compassion & Service Mind)” มิติที่ 5 ด้าน “การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ (Participation & Leadership)” และมิติที่ 6 ด้าน “ปัญญาและการพัฒนาตนเอง (Wisdom & Self-Development)” ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Akomodi (2026) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยเฉพาะในสภาวะที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ซึ่งผู้นำต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของความเสมอภาคผ่าน 3 แนวทางหลัก คือ การสร้างสมดุลระหว่างการสอนเชิงปฏิบัติกับวิสัยทัศน์การจัดสรรทรัพยากร การบูรณาการวิสัยทัศน์แบบองค์รวมเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นธรรม และการยึดถือเป้าหมายความเสมอภาคเป็นหัวใจสำคัญในทุกกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้การบริหารงานท่ามกลางความขาดแคลนยังคงรักษาไว้ซึ่งจริยธรรมวิชาชีพและคุณค่าทางการศึกษาได้อย่างสูงสุด

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่าคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 6 มิติ คือ ประกอบด้วย มิติที่ 1 ด้าน “ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)” มิติที่ 2 ด้าน“ความรับผิดชอบและวินัย (Responsibility & Discipline)” มิติที่ 3 ด้าน“ความยุติธรรมและธรรมาภิบาล (Justice & Governance)” มิติที่ 4 ด้าน“เมตตา กรุณา และจิตบริการ (Compassion & Service Mind)” มิติที่ 5 ด้าน “การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ (Participation & Leadership)” และมิติที่ 6 ด้าน “ปัญญาและการพัฒนาตนเอง (Wisdom & Self-Development)” มีความเหมาะสม ความสอดคล้อง มีประโยชน์และเป็นไปได้ ในการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (1976) ที่เน้นการตรวจสอบเชิงคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อกลั่นกรองเนื้อหาที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ซึ่งให้คุณค่าทางวิชาการมากกว่าการทดสอบทางสถิติเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังสอดรับกับหลักการของนวชล สมบูรณ์สิน (2564) ในด้านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบตามมาตรฐาน 4 ด้าน คือ ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง

ครอบคลุม ส่งผลให้รูปแบบคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์เชิงทฤษฎีและพร้อมต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับมาตรฐานการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้มีคุณค่าได้ อีกทั้งจะสามารถสร้างความรู้สึกการยอมรับเป้าหมายและวัฒนธรรมขององค์กร ผู้บริหารการศึกษาที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ จะสามารถปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กรและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้

คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 6 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้าน “ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)” มิติที่ 2 ด้าน“ความรับผิดชอบและวินัย (Responsibility & Discipline)” มิติที่ 3 ด้าน “ความยุติธรรมและธรรมาภิบาล (Justice & Governance)” มิติที่ 4 ด้าน“เมตตา กรุณา และจิตบริการ (Compassion & Service Mind)” มิติที่ 5 ด้าน “การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำ (Participation & Leadership)” และมิติที่ 6 ด้าน “ปัญญาและการพัฒนาตนเอง (Wisdom & Self-Development)”

ภาพที่ 1 คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมินผู้บริหารจากการเน้น “ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ” มาเป็นการบูรณาการ “ดัชนีชี้วัดคุณธรรมและความโปร่งใส” (Integrity and Transparency Index) เข้าเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนการเลื่อนวิทยฐานะหรือการประเมินประจำปี เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรพัฒนานโยบาย “ระบบพี่เลี้ยง” (Mentorship Program) โดยคัดเลือกผู้บริหารที่มีประวัติการทำงานดีเยี่ยมและมีความเป็นผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม มาเป็นต้นแบบและที่ปรึกษาให้กับผู้บริหารรุ่นใหม่

รวมถึงการจัดตั้งช่องทางให้คำปรึกษาปัญหาที่ผู้บริหารอาจเผชิญในการตัดสินใจที่ยากลำบากโดยรับประกันความลับและความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกและตัวชี้วัดด้านคุณธรรมจริยธรรมในประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสร้างระบบนิเทศและเสริมสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติผู้บริหารการศึกษาที่ปฏิบัติตนตามกรอบคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารของผู้บริหาร

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำกรอบแนวทางปฏิบัติ 6 มิติ 18 แนวทาง ไปบรรจุในหลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะด้านการบริหารความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและการเจรจาไกล่เกลี่ยในสถานศึกษา

คำรับรองและการเปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน

1. การเปิดเผยผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

ผู้เขียนขอรับรองว่าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนทางด้านการเงินหรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผลการศึกษาวิจัยนี้

2. การใช้ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดทำต้นฉบับ

ผลงานนี้ใช้ Google Gemini Pro ช่วยตรวจสอบไวยากรณ์ภาษาและขัดเกลาสำนวนทางวิชาการในระดับประโยค โดยผู้เขียนได้ตรวจสอบ แก้ไขและรับผิดชอบต่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหาทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

3. คำรับรองเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูล (Data Availability Statement)

ชุดข้อมูลและเครื่องมือวิจัยทั้งหมดที่ใช้ประกอบการศึกษา ปรากฏอยู่ในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และสามารถขอเข้าถึงได้จากผู้เขียนเมื่อมีคำขอ

4. คำรับรองด้านจริยธรรมการวิจัย (Ethics Statement)

ผลงานนี้ผ่านการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานสากลจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเรียบร้อยแล้ว เลขที่รับรอง 2568/ 187 (17)

5. แหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย (Funding)

ผลงานนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาตนเองด้านวิชาการจากวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

6. การระบุบทบาทของผู้มีส่วนร่วมตามหลัก CRediT

ผู้เขียนเป็นผู้วิจัยหลักแต่เพียงผู้เดียว โดยเป็นผู้ออกแบบการวิจัย เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนยกร่างและตรวจแก้บทความ

เอกสารอ้างอิง

จันทร์พิรุณ มหาหิงค์. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ชญากาณฑ์ สังฆธรรม และพรทิพย์ สุริยาชัยวัฒนะ. (2558). พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 3*(1), 105-120. https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/jtermutt/article/view/182828

นวชล สมบูรณ์สิน. (2564). *รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5039

บุญมา แพ่งศรีสาร. (2561). บทบาทกระทรวงศึกษาธิการกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ. *วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์*, 2(2), 58–67. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/article/view/182759

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-31.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 1-12.

ยงจิรายุ อุปเสน, ธัญลักษณ์ ศรีสง่า, สิทธิพร กล้าแข็ง, ภัททิรา วิริยะสกุลธรณ และบุญญานนท์ ศรีโท. (2561). *แนวทางการส่งเสริมองค์กรคุณธรรม*. ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

ศูนย์คุณธรรม. (2561). *คู่มือส่งเสริมการใช้มาตรฐานด้านคุณธรรมสำหรับองค์กร*. บริษัท 1924 สตูดิโอ จำกัด.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง)*. http://www.bopp.go.th/?p=5078#

Akomodi, J. O. (2026). *Ethical decision-making frameworks for school leaders facing resource scarcity*. ResearchGate. https://doi.org/10.13140/RG.2.2.22663.87200

Eisner, E. W. (1976). Educational connoisseurship and criticism: Their form and function in educational evaluation. *Journal of Aesthetic Education, 10*(3/4), 135-150. https://doi.org/10.2307/3332067

Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development: Vol. I. The philosophy of moral development*. Harper & Row.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308